

ped. un-t im. M. P. Drahomanova, MON Ukrainy. Kyiv, 314 s. [in Ukrainian].

Vykhovna robota u Zbroinykh Sylakh Ukrainy [Educational work in the Armed Forces of Ukraine] : pidruchnyk / A. O. Kobzar, O. V. Kopanytsia, V. M. Hrytsiuk ta in. / za zah. red. B. P. Andresiuka. Chernivtsi : Misto, 2011. 408 s. [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

В статті розкривається актуальна проблема сучасності – виховання громадянської позиції курсантів, визначення її змісту і структурних компонентів. Зазначено, що науково-педагогічне осмислення шляхів виховання громадянської позиції набуває особливого значення у військових закладах вищої освіти, у яких накопичено багатий досвід формування у курсантів громадянських якостей, зокрема ідейна переконаність, громадська активність, почуття обов'язку й відповідальності, громадянське сумління, честь, мужність. Дано визначення поняття «громадянська позиція» як комплекс духовно-моральних установок та переживань особистості за долю Батьківщини, що виявляється у сформованій системі знань про громадянськість, розуміння її необхідності та значущості для особистості та суспільства, у розвиненому громадянському світогляді та свідомості; усвідомленої громадянської позиції як цінності для особистості та суспільства, стійкої мотивації до формування громадянської позиції та наявності мотивів до виконання громадянського та професійного обов'язку, що проявляється розвинених громадянських якостях та громадянській активності щодо реалізації громадянської позиції у військово-професійній діяльності майбутніх офіцерів Збройних сил України. Визначено компоненти, критерії та показники сформованості громадянської позиції курсантів військових закладів вищої освіти: когнітивний (світоглядно-знаннєвий критерій; показники: система знань про громадянськість, розуміння її необхідності та значущості для особистості та суспільства, громадянський світогляд, громадянська свідомість); аксіологічний (мотиваційно-ціннісний критерій, показники: сформованість громадянської позиції як цінності для особистості та суспільства, наявність мотивації до формування громадянської позиції та мотиви виконання громадянського та професійного обов'язку; громадянські якості особистості курсанта); поведінковий (ініціативно-діяльнісний, показники: уміння та навички реалізації громадянської позиції у військово-професійній діяльності, сформовані установки на виконання громадянського та професійного обов'язку, громадянська активність).

Ключові слова: громадянське виховання, громадянська позиція, компоненти громадянської позиції, курсант, військовий заклад вищої освіти.

УДК 81'271:80-051

DEVELOPMENT OF THE CULTURE OF SPEECH OF FUTURE HUMANITIES STUDENTS (LINGUISTIC DEVIATIONS AND LITERARY USAGE OF THE GROUP WRITTEN, WRITTEN, WRITTEN, WRITTEN)

РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ГУМАНІТАРІЇВ (МОВНІ ДЕВІАЦІЇ Й ЛІТЕРАТУРНЕ УЖИВАННЯ ГРУПИ ПИСЬМОВИЙ, ПИСЕМНИЙ, ЛИСТОВНИЙ, ПИСАНИЙ)

Тетяна Мішеніна

доктор педагогічних наук, професор
E-mail: t.mishenina@gmail.com
ORCID 0000-0002-5992-4035
Криворізький державний
педагогічний університет, Україна

Tetiana Mishenina

D.Sc. in Pedagogy, Professor,
E-mail: t.mishenina@gmail.com
ORCID 0000-0002-5992-4035
Kryvyi Rih State
Pedagogical University, Ukraine

Сергій Скидан

доктор педагогічних наук, професор
E-mail: yuriyshwager@gmail.com
ORCID 0000-0002-9478-5341
Криворізький навчально-науковий
інститут Донецького державного
університету внутрішніх справ

Sergiy Skidan

D.Sc. in Pedagogy, Professor,
E-mail: yuriyshwager@gmail.com
ORCID 0000-0002-9478-5341
Kryvyi Rih Educational and Research
Institute of Donetsk State
University of Internal Affairs

ABSTRACT

The publication is devoted to the issue of development of speech culture among future humanitarians in the study of language disciplines.

Observation of language deviations and literary usage of the group written, written, lettered, written leads to a careful attitude to the normative usage, combination with nouns, appropriate introduction into the professional text.

The development of the internal form of the observed group is traced through the diachronic aspect. This approach makes it possible to consider language units taking into account the historical and cultural factor of the development of their meaning, parameters of functioning depending on the stylistic classification.

The normative use of terms directly affects the success of communication, since the translation of professional knowledge focuses on the production of texts in which the terms used appropriately and accurately provide an impression of information and determine the course of cognitive understanding of what is presented.

The culture of professional speech of future humanitarians determines the level of formation of an elite linguistic personality that produces professional texts, shows creativity in the reproduction of information, demonstrates intellectual perfection in the selection of language resources for the reproduction of thought. The diachronic aspect of the consideration of the development of the internal form of a linguistic unit contributes to the awareness of its historical and cultural determination.

Linguistic deviation consists not only in an incorrect combination according to semantic and syntactic complexity, but also in a misunderstanding of the meaning (the internal form of the word testifies to the active development of connotative shades).

A system of tasks aimed at the contextual examination of a group of language units that are in paronymic, hyponymic and partitive relations has been developed.

Acquirers pay attention to the modification of foreign language elements in the structure of the term through diachronic observation.

Situational tasks are proposed, the solution of which involves turning to the history of the development of the main and additional values. Completion of tasks involves lexicographic work, reference to mono-, bi- and branch polydictionaries.

The concept of writing through the prism of communication channels is considered separately.

Key words: speech culture, future humanitarians, language deviation, professional training, communicative and stylistic qualities of speech, linguistic personality, elite personality, communication, translation activity.

Актуальність теми. Фахова підготовка майбутніх гуманітаріїв апелює до вироблення компетентностей, які уможливають успішну фахову реалізацію. Сформована мовна особистість майбутніх гуманітаріїв виявляє високий рівень культури мовлення, комунікативно-стилістичні ознаки мовлення (нормативність, правильність, логічність, доречність тощо). Актуальним є розв'язання питання формування елітарної мовної особистості гуманітарія, яка здатна у фаховій діяльності креативно використовувати мовні ресурси в продукуванні фахових текстів, здійснювати діахронний аналіз розвитку внутрішньої форми галузевих термінів. Елітарність мовної особистості пов'язуємо не лише з високою культурою мовлення, але також з демонстрацією когнітивних креативних реалізацій, умінням моделювати дискурсивні практики відповідно до мети оприявлення галузевої інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зміст поняття «культура мовлення», «комунікативно-стилістичні ознаки мовлення», умови їх реалізації на індивідуальному, колективному рівнях розглядали Н. Бабич, П. Дудик, І. Кочан, В. Парашук, В. Різун, О. Семенюк, М. Яцимірська. Звернення до розвідок, у яких порушено питання структури мовної особистості, дозволяє актуалізувати комунікативну й соціометричну складові мовної особистості (А. Загнітко, В. Парашук, О. Семенов).

У публікації здійснено спробу розкрити на прикладі ситуативних вправ процедуру вироблення культури мовлення майбутніх гуманітаріїв. Апелювали до розвідок, які стосуються питання формування елітарної мовної особистості (Ф. Бацевич, М. Іваницька, Т. Космеда, Л. Мацько, А. Романченко); зверталися до словникового корпусу мовних систем, освітніх текстів.

Формулювання цілей (мета) статті, постановка завдання: розкрити поняття культури мовлення майбутніх гуманітаріїв; продемонструвати на прикладі спостереження над мовними девіаціями й літературними уживаннями групи *письмовий, писемний, листовний, писаний* процедуру вироблення культури мовлення та комунікативно-стилістичних ознак нормативності, правильності, чистоти.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Фахова підготовка майбутніх гуманітаріїв орієнтована на формування компетентностей, що забезпечать подальшу кар'єрне зростання, яке розуміють не лише як набуття компетентностей, але також подальше самовдосконалення на основі самодіагностування. Вироблення культури мовлення становить визначальний напрям такої підготовки, оскільки гуманітарій, який продукує тексти різного стильового віднесення; вибудовує стратегію дія-, полілогу залежно від прагматичної настанови; доречно використовує мовні ресурси (термінологічний ресурс мовної системи; паремійний фонд; художні засоби, які увиразнюють мовлення). Мовна особистість демонструє високу культуру мовлення, яка реалізується через комунікативно-стилістичні якості точності, правильності, логічності, образності, виразності тощо. Окрім того, уважають, що елітарною є така мовна особистість,

яка не лише дотримується чинних норм уживання мовних одиниць, але також використовує їх творчо, тим самим наслідуючи традиції письменної й письменницької спадщини, реалізуючи себе як творця мовної матерії. У межах поняття мовної особистості розглядають поняття комунікативної / дискурсивної особистості, яка демонструє інтелектуальну довершеність через комунікативні тактики і стратегії, естетику мовного стилетворення (Романченко, 2019). Безумовно, розуміння елітарності мовної особистості пов'язане з її реалізацією в професійному дискурсі, оскільки транслювання фахових знань буде успішним за умови усвідомлення галузевих знань, точності в уживанні термінологічного апарату, а також сформованості уміння вибудовувати професійний дискурс, застосовуючи поняттєвий апарат як стратегію розмірковувань і доведень власної позиції, апелюючи до істинності спеціальної наукової інформації. Фаховий текст є адекватним, якщо термінологічні номінації відтворюють асиметрію назви й динаміки акумульованого змісту (наприклад, термін *письмовий / електронний оригінал*); поступ первинної лексеми, яка є складником терміносполучення (*письмовий / писемний / листовний; written, epistolary, letter (reply)*).

Розмірковуючи над тим, що мовна освіта є процесом і результатом начально-пізнавальної діяльності майбутнього гуманітарія, зважаємо на те, що вагомим чинником формування мовної особистості є мовне виховання, що полягає насамперед у виробленні естетичних рамок, що уможливають здійснювати герменевтику предметів культури, зокрема цінностей вітчизняної і світової культури у їх суголосності й автохтонності.

Культура мови майбутнього гуманітарія полягає в тісному взаємозв'язку мовної матерії й культури, яка ретранслює картину світу, засвідчує культуромовну творчу діяльність, з одного боку, визначає мовну стратегію кодифікованого вживання (дотримання професійної норми в комунікативній комунікації; уникнення модифікації іншомовних елементів у структурі терміна / терміносполучення; відтворення терміна відповідно до чинного правопису); використання термінів відповідно до системи гіпонімічних і партитивних відношень.

Продемонструємо на прикладах уживання термінів у змісті фахової підготовки майбутніх гуманітаріїв (у викладанні мовних дисциплін «Сучасна українська мова», «Українська мова за професійним спрямуванням», «Сучасна англійська мова», «Англійська мова за професійним спрямуванням»). Розроблена система вправ побудована на інтегральній основі, що, з одного боку, дозволяє розглядати такі завдання як ситуативні, оскільки майбутні гуманітарії, працюючи з текстом професійного спрямування, виробляють уміння продукувати власні, які характеризуються нормативністю і правильністю уживання категорійно-понятійного апарату; з іншого боку, – звернення до діахронного аспекту дозволяє майбутнім фахівцям розглядати галузеві терміни через розвиток внутрішньої форми, таким способом здобувач ознайомлюється з історико-культурним чинником розвитку того чи того значення.

Розмежування паронімів *письмовий / писемний* в українській мові пов'язане зі слововживанням «написаний, призначений для писання» і «виражений за допомогою графічних знаків; книжний, властивий пам'яткам писемності» (Гінзбург, 2003). Правильним будуть сполучення *письмовий (виклад, вислів, дозвіл, документ, інформація, іспит, кореспонденція, мова,*

приладдя, робота, твір); **писемний** (мовлення, традиція, пам'ятка).

Розглядаючи пароніми, звертаємо увагу на те, що спільний значеннєвий складник «передавання інформації з допомогою графічних знаків» дозволяє їх віднести до ряду таких уживань, як *листовий* («який стосується листування») і *писаний* («рукописний», пор.: 1. Текст будь-якого твору, написаний автором від руки або надрукований на машинці. 2. Пам'ятка стародавньої писемності (<http://sum.in.ua/>)).

Ознайомлення зі словниковою статтею дозволяє висновкувати, що на сучасному цифровому етапі трансляції інформації лексема *рукопис* набуває додаткових конотацій, актуалізуючи значення «електронний, тобто відтворений на цифровому носії», пор.: 1. Написаний від руки. *Книги з папірису, пергаменту були рукописними* (Наука і життя, 12, 1962, 33); *Рукописний журнал*. 2. Стос. до рукопису. *Рукописна традиція*; // Признач. для зберігання рукописів. *Рукописний відділ* (<http://sum.in.ua/>). Відповідно, поєднання *електронний рукопис* засвідчує асиметрію між мовною системою й реальністю, водночас не становить логічної помилки на рівні культури мови. Наведене визначення апелює насамперед до активного функціонування у видавничій галузі.

Таке поєднання є усталеним в академічному дискурсі, представляючи авторські наукові розвідки (результати наукового пошуку мають відповідне жанрове віднесення) і засвідчуючи на рівні права на інтелектуальну власність. У такий спосіб поєднання актуалізуємо валентну тяглість лексеми *текст*, уможливаючи поєднання *електронний текст*, яке витлумачуємо як *писемний текст* (*писемне текстове утворення*), розміщений на електронному носії.

Правильним буде таке уживання: *листовий* (відповідь); *писаний* (оригінал). Коментуючи логіку поєднання аналізованих термінів і висвітлюючи їх семантичне навантаження, зацентруємо на екстралінгвістичних чинниках їх динаміки. Зокрема, писаний оригінал відповідно чинного законодавства має чинність за умови накладення на нього *електронного підпису*. Цифрова модальність визначає співвідносність матеріального носія з оригіналом.

У видавничій галузі розмежовують поняття *традиційної коректури* (*тверда (паперова) копія оригіналу*) і *комп'ютерної коректури* (*електронна версія оригіналу*). Т. Крайнікова має рацію, апелюючи до уведення до обігу поняття саме комп'ютерної (а не альтернативної *машинної*) коректури, обґрунтовуючи позицію тим, що «у традиційній коректурі коректор покладається на свої знання і професійний досвід, а в комп'ютерній – керує діями машини, оснащеної забезпеченням, покладається на можливості програм» (Крайнікова, 2010). Відповідно, *письмовий / електронний оригінал* у видавничій практиці апелює до етапів видавничого процесу, а також форми оприявлення текстової й іншої інформації. Історико-культурний контекст розвитку вітчизняної видавничої практики визначає поняття *письмового оригіналу* як копії книги, яка переписувалася «справниками», причому переписані копії містили, згідно зі спостереженнями дослідників (Крайнікова, 2010), редакторські правки (дописи, закреслення, підчищення тощо). Культура уживання терміносполучень з прикметниками *письмовий оригінал* визначають категорійно-поняттєвий апарат, з одного боку, з іншого, – демонструють динаміку складників значення через зміну історико-культурної й суспільно-економічної реальності.

Рекомендованими є ситуативні завдання, що апелюють до лексичної й

лексикографічної роботи майбутніх гуманітаріїв. Формулювання можуть бути такими:

1. З допомогою онлайн-ового Словника української мови в 11 томах з'ясуйте значення термінів *писемний, письмовий, листовий, писаний*. Простежте розвиток їх значення з позиції діяхронного аспекту. Наведіть приклади правильного уживання термінів шляхом поєднання з іменниками. Послугуючись бі-, полімовним словниками, укладіть міні-словник ділових терміносполучень (Гаврилишин, Каркоць, 1993).

Звернення до діяхронного аспекту дозволяє усвідомлено добирати тчоні відповідники в мовах, пор. мови слов'янської й германської груп: *письмовий / писемний / листовний; written, epistolary, letter (reply)*.

2. Ознайомтеся з текстом. Прокоментуйте лінгвокультурний контекст в інтерпретації понять, пов'язаних із розвитком писемності в Київській Русі. Галузеві терміни виписіть, уклавши міні-словник.

Найдавніші українські літописи були писані т. зв. уставом. Це було письмо, що визначалося великою простотою: переважали в ньому прості лінії, більш-менш правильні кути або часті кола. Пізніше устав перейшов у на півустав – письмо ломане, неправильне, з літерами над рядками, т. зв. титлами. В уставі і напівуставі кожна літера стояли окремо, відділена від інших. Пізніше вони лучилися одна з одною, спліталися – й так постав скоропис. Писанням книг займалися фахові писці, переписувачі. Це були здебільшого люди духовні – священники і ченці – або з церковного притчу, дяки. Переписування було нележке, тому й книга цілилася дорого (Крип'якевич, 2022).

3. Ознайомтеся зі словниковими статтями слів *писемний, пам'ятка, пам'ятник*. Дослідіть, яке значення реалізують юридичні терміносполучення «писемна пам'ятка», «пам'ятка культури», «пам'ятка архітектури» у вітчизняному і міжнародному праві? Підготуйте інформацію про писемні пам'ятки української і світової культури.

Виконуючи завдання, майбутні філологи спостерігають у мові вітчизняного і міжнародного права норми уживання терміносполучень, зіставляють спільне і відмінне розуміння культурно-історичної цінності предметів мистецтва.

4. Ознайомтеся текстом. Яке значення для культурного розвою нації має писемна пам'ятка? Визначте стиль викладу історика Івана Крип'якевича. Підготуйте інформацію про Галицько-Волинський літопис у жанрі анонсу до арт-проєкту.

Літературне життя, припинене в Києві, знайшло змогу дальшого розвитку в західних областях українських земель, де постає дуже цінний високою поезією навіяний історичний пам'ятник – Галицько-Волинський літопис. Виповнює він третю частину Іпатського збірника. Автор літопису оповідає про історичні події в Україні від 1205 до 1292 р., зокрема про володіння Данила й Василька і про татарське лихоліття. Літописець оповідає так гарно й поетично виявляє таку глибоку любов до рідного краю, що його твір читається як прекрасна повість. «другого такого літопису, – каже богдан Лепкий, – ніде не найдемо, як найдемо такого степу, як наш, ані такої ріки, як Дніпро» (Крип'якевич, 2022).

5. Підготуйте інформацію про літературно-естетичні традиції античних анналів (Galios Iulius Caesar “Comentarii de bello Gallico liber primus”) й

українських літописів. Продемонструйте уривками з писемних пам'яток.

При виконанні завдання важливо наголосити на особливостях перекладу художнього тексту, з урахуванням стилю викладу, чинників відносної перекладності з огляду на історико-культурний контекст.

6. Розкрийте різницю у значеннях словосполучень: *писемне мовлення / письмова мова*. Думку продемонструйте контекстом.

7. Поміркуйте, у чому полягає взаємозв'язок писемної традиції й чинного правопису лінгвокультури нації? Наведіть приклади.

8. Підготуйте етимологічний й історико-культурний коментар до словосполучень *вітчизняне (світове) письменство / українське (світове) письмо / українська (зарубіжна / світова) література*. Чи можемо віднести такі поєднання до дублетів? Відповідь обґрунтуйте. Дослідіть функціонування словосполучень у науковому дискурсі, сучасних медіа.

9. Випишіть визначення жанрів наукового стилю (академічного, або власне наукового підстилю). З огляду на те, що науковий текст відтворює результат вироблення нових наукових знань; становить дослідження як вид пізнавальної діяльності автора; текст характеризують точність, об'єктивність, доказовість, відтворюваність, на прикладах оприятуйте власні міркування стосовно понять *академічний текст-оригінал, письмовий академічний текст, академічний плагіат, первинний / вторинний академічний текст*.

10. Підготуйте науково-популярне есе на тему «**Per litteras / письмово**», схарактеризувавши етапи розвитку масової комунікації (дописемний етап до індустріального періоду; писемний етап до індустріального періоду; друкарський етап індустріального періоду; аудіовізуальний етап індустріального періоду; новітній етап розвитку масового спілкування). Розкрийте поняття *масової комунікації (масового спілкування, mass communication)* як форми соціальної взаємодії у вигляді соціального регулювання на сучасному етапі розвитку цифрової цивілізації.

Спостереження над процесом розвитку масової комунікації в діахронному розрізі рекомендовано здійснювати через аналіз віхових подій, герменевтики предметів культури в той чи той період, наприклад: *дописемний період / писемний період* – 863 р., створення слов'янської писемності (Кирило і Мефодій); бл. 1113 р., Нестор-Літописець «Повість минулих літ».

Траєкторію пізнання навчального матеріалу можна також побудувати через частково-пошукове дослідження здобувачами, яке полягає в узагальненні інформації, яку транслюють предмети культури, наукові пошуки, історичні події, наприклад: XVIII ст. друкарський (післяписемний) етап індустріального періоду: 1766 р., І. Котляревський «Енеїда»; 1775 р., зруйнування Запорозької Січі; 1768 р., події Коліївщини; світова історія й наука: 1754 р., систематика рослинного і тваринного світу (К. Лінней).

Розгляд тексту сучасних українськомовних медій, медій світових апелює до дискусії стосовно дотримання не лише кодифікованих норм чинного правопису, але також демонстрацію культури мови, що виявляється в окреслених вище комунікативно-стилістичних ознаках. З огляду на те, що сучасні медії характеризуються інтермедійністю й інтертекстуальністю, культура подання культурно-історичних апеляцій безпосередньо залежить від сформованості естетичного порогу мовної особистості, уміння створювати

оригінальні й доречні художньо-естетичні дискурси. Іншим аспектом є визначення художньо-естетичної ваги текстів медіа і текстів художньої літератури, оскільки тексти медіа є по суті вторинними текстами, що створюють «віртуальну реальність», художні тексти є фундаментальними в поданні ціннісних координат побудови біографічного шляху особистості.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Культура мовлення мовної особистості виявляється через комунікативно-стилістичні ознаки, засвідчує не лише індивідуальну (комунікативна й соціометрична ролі), але також колективну реалізацію, репрезентує комунікативні можливості літературної мови. Культура мовлення визначає елітарну мовну особистість у дискурсах (науковому, художньому, медійному).

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА:

Романченко А. П. Елітарна особистість у просторі наукового дискурсу: комунікативні аспекти : монографія. Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечнікова, 2019. 541 с.

Українська ділова мова: практичний посібник на щодень / уклад.: М. Д. Гінзбург, І. О. Требульова, С. Д. Левіна, І. М. Корніловська; за ред. д-ра техн. наук, проф. М. Д. Гінзбурга. Харків : Торсінг, 2003. 592 с.

Онлайнова версія академічного тлумачного «Словника української мови» в 11 томах (1970–1980). URL : <http://sum.in.ua>

Крайнікова Т. Коректура : підручника. Київ : Наша культура і наука, 2010. 252 с.

Словник ділових термінів українською та англійською мовами: близько 3500 термінів / уклад. Я. Гаврилишин, О. Каркоць. Київ : Смолоскип, 1993. 96 с.

Історія української культури / за загал. ред. І. Крип'якевича. Київ : Либідь, 2022. 656 с.

Різун В. В. Теорія масової комунікації : підручник для студентів галузі 0303 «Журналістика та інформація». Київ : ВЦ «Просвіта», 2008. 260 с., С. 202–206.

REFERENCES

Romanchenko, A. P. (2019) *Elitarna osobystist u prostori naukovooho dyskursu [Elite personality in the space of scientific discourse: communicative aspects]: komunikatyvni aspekty : monohrafiya [monograph]*. Odesa : Odeskyu natsionalnyy universytet imeni I. I. Mechnikova, 2019. 541 s. [in Ukrainian].

Ukrayinska dilova mova: praktychnyy posibnyk na shchoden [Ukrainian business language: a practical guide for everyday use] / uklad.: M. D. Hinzburh, I. O. Trebulova, S. D. Levina, I. M. Kornilovska; za red. d-ra tekhn. nauk, prof. M. D. Hinzburha. Kharkiv : Torsinh, 2003. 592 s. [in Ukrainian].

Onlaynova versiya akademichnoho tлумachnoho «Slovnyka ukrayinskoyi movy» [Online version of the academic explanatory “Dictionary of the Ukrainian language”] v 11 tomakh (1970–1980). [in Ukrainian].

Kraynikova, T. (2010) *Korektura [Proofreading] : pidruchnyk [a textbook]*. Kyiv : Nasha kultura i nauka, 2010. 252 s. [in Ukrainian].

Slovnyk dilovykh terminiv ukrayinskoyu ta anhliyskoyu movamy [Dictionary of business terms in Ukrainian and English]: blyzko 3500 terminiv / uklad. Ya. Havrylyshyn, O. Karkots. Kyiv : Smoloskyp, 1993. 96 s. [in Ukrainian].

Istoriya ukrayinskoyi kultury [History of Ukrainian culture] / za zahal. red. I. Krypyakevycha. Kyiv : Lybid, 2022. 656 s. [in Ukrainian].

Rizun, V. V. (2008) Teoriya masovoyi komunikatsiyi [Theory of mass communication] : pidruchnyk dlya studentiv haluzi 0303 "Zhurnalistyka ta informatsiya" [a textbook for students of the branch 0303 "Journalism and information"]. Kyiv : VTS "Prosvita", 2008. 260 s., S. 202–206. [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

Публікація присвячена питанню вироблення культури мовлення у майбутніх гуманітаріїв у вивченні мовних дисциплін.

Спостереження над мовними девіаціями й літературним уживанням групи письмовий, писемний, листовий, писаний спрямовує на уважне ставлення до нормативного вживання, поєднання з іменниками, доречно введення у фаховий текст.

Простежено розвиток внутрішньої форми спостережуваної групи через діахронний аспект. Такий підхід уможливорює розгляд мовних одиниць з урахуванням історико-культурного чинника розвитку їх значення, параметрів функціонування залежно від стилізового віднесення.

Нормативне уживання терміносполучень безпосередньо впливає на успішність комунікації, оскільки трансляція фахових знань орієнтує на продукування текстів, у яких використані доречно й точно терміносполучення забезпечують імпресію інформації, визначають хід когнітивного осмислення викладеного.

Культура фахового мовлення майбутніх гуманітаріїв визначає рівень сформованості елітарної мовної особистості, яка продукує фахові тексти, виявляє креативність у відтворенні інформації, демонструє інтелектуальну довершеність у доборі мовного ресурсу задля відтворення думки. Діахронний аспект розгляду розвитку внутрішньої форми мовної одиниці сприяє усвідомленню її історико-культурної детермінації.

Мовна девіація полягає не лише в неправильному поєднанні відповідно до семантико-синтаксичної тяглості, але також у нерозумінні значення (внутрішня форма слова засвідчує активний розвиток конотативних відтінків).

Розроблено систему завдань, спрямованих на контекстуальний розгляд групи мовних одиниць, які перебувають у паронімічних, гіпонімічних і партитивних відношеннях.

Здобувачі звертають увагу на модифікацію іншомовних елементів у структурі терміна шляхом діахронного спостереження.

Запропоновано ситуативні завдання, розв'язання яких передбачає звернення до історії розвитку основного й додаткових значень. Виконання завдань передбачає здійснення лексикографічної роботи, звернення до моно-, бі- й галузевих полісловників.

Окремо розглянуто поняття писемності через призму каналів комунікації.

Ключові слова: культура мовлення, майбутні гуманітарії, мовна девіація, фахова підготовка, комунікативно-стилістичні якості мовлення, мовна особистість, елітарна особистість, комунікація, перекладацька діяльність.